

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií FFUK

Posudek vedoucího bakalářské práce

Kiki Cihlářová, *Azulejos v Portugalsku s historizující tematikou, tzv. painéis historiados v 18. století*, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav románských studií, Praha 2018, 48 str. + 9 str. příloh.

Kolegyně Cihlářová je příkladem studenta, který si téma své kvalifikační (v tomto případě bakalářské) práce zvolil v souladu s vlastními širšími osobními zálibami – zde konkrétně zájem o výtvarné umění kombinovaný s jedním ze studovaných oborů (portugalistika), což se pak pozitivně promítá i do dosažených výsledků.

Jako hlavní téma si zvolila problematiku *azulejos*, keramických kachlíčků charakteristických pro arabské a posléze i hispano-portugalské umění. Zvláště v Portugalsku se tato tradice rozvinula ve svébytný žánr dekorativních umění, který dosáhl jednoho ze svých vrcholů v 18. století (pokračuje však přes 19. století ve značné formální proměnlivosti do dnešních dnů).

Vzhledem k obsažnosti problematiky si studentka už na počátku volby vymežila téma časově (18. století) i obsahově (malovaná zpodobení historických výjevů). I to se nakonec ukázalo jako příliš široké, a proto se soustředila na lisabonský klášter São Vicente de Fora a na díla vynikajícího malíře *azulejos* tohoto období Manuela dos Santos, se speciálním akcentem věnovaným tématům z portugalských dějin.

Práce je odpovídajícím způsobem strukturovaná – posouvá se od obecného (*azulejos*) ke konkrétnímu, je adekvátně vybavená citačním aparátem, odborná literatura je na bakalářskou práci nadstandardní (využila snad všech dostupných odborných prací k vybranému tématu: nejen v portugalštině, angličtině a francouzštině, ale i španělštině), citační úzus je vesměs v pořádku (Některé bibliografické položky z poznámek pod čarou jsem však v závěrečné biblio nenašla. A na bakalářském stupni filologického studia lze sotva poukazovat na specifika citace strojopisného, zřejmě nevydaného pramene – viz Simões, *Os azulejos*, 196-).

Mimo hodnotící kritéria stojí poctivý pokus autorky „dešifrovat“ latinské nápisy na zobrazeních portugalských panovníků, u některých z nich našla citovaná místa (většinou z biblických Žalmů), u jiných odpovědně přiznává, že se jí to nezdařilo. Z časových důvodů už jsme se tomuto tématu dál nevěnovaly, ale jen pro ukázkou, že „mravenčí“ práci se obvykle lze dobrat výsledku, komentují:

ke králi Afonsu Henriquesovi: str. 28 - *Donec auferatus* (má být *auferatur*) *luna* (jde o Žalmy 72 (nebo případně 71), 7 – má svůj původ v modlitbě za krále Šalomouna a za mír: „[V jeho dnech rozkvete spravedlivý, bude hojný pokoj,] *dokud nezanikne měsíc.*“ [srov. <http://www.biblenet.cz/b/Ps/72>]. Lze zkontrolovat i s lat. zněními (přepis nápisového V=u nehraje roli). Queirósova identifikace tohoto textu se Žalmem 10-5 (str. 28, pozn. 150) je již podle překladu zjevně nesprávná, nijak nesouvisí.

ke králi Šebestiánovi: str. 29 – opravený přepis má znít: *a sagitta volante in die ... cadent a latere tuo mille et decem millia a dextris tuis ad te autem non appropinquabit* (podle různých verzí Žalmy 89, 6-7 // 91/90, 6-7). Podle <http://www.biblenet.cz/b/Ps/91> Žalmy 91, část verše 5 a celý 7, pro porozumění uvádím i kontext:

„[5] Nelekej se hrůzy noci ani šípu, který létá ve dne,

6 moru, jenž se plíží temnotami, náказы, jež šíří zhoubu za poledne.

7 *Byť jich po tvém boku padlo tisíc, byť i deset tisíc tobě po pravici, tebe nestihne nic takového.*][“]

ke králi Petru II.: str. 30 - *Dilectus Deo, et hominibus*, český překlad i s kontextem:

„[1 A dal z něho vzejít muži milosrdnému, který získal milost v očích všech lidí a *Bohem i lidmi byl milován*, Mojžíšovi, jehož památka je požehnaná.]“ - srov. [<http://www.biblenet.cz/b/Sir/45>]. Text je obsažen v knize *Moudrost Ješuy, syna Eleazara, syna Sírachova* (zkráceně Sírachovec) 45,1. Je jednou z deuterokanonických knih Starého zákona. Pokud vůbec je zařazena, předchází Izaiášovým proroctvím. V Českém ekumenickém překladu je označována zkratkou „Sír“, podobně jako v lat. vydání Vulgáty - srov. [http://catholicbible.online/vulgate/OT/Sir/ch_45]. Problém vzniká tím, že kniha bývá lat. označována také jako *Liber Ecclesiasticus* (Ecc., Eccl., má 51 kapitol) a není totožná s knihou *Ecclesiastes* = *Kazatel*, která má opravdu jen 12 kapitol).

Vzhledem k obrovské komplikovanosti problematiky zdrojů Bible (texty považované za kanonické, deuterokanonické, apokryfní), jejich překladů, vydání, přijímání různými církvemi, je vskutku složité se ke konkrétním textům dopracovat. Spíše mne překvapuje, že se – na rozdíl od diplomantky – tímto problémem většinou asi nezabývali portugalská odborníci na citované panely v klášteře São Vicente da Fora v Lisabonu, jehož význam je dalekosáhlý nejen z hlediska uměnovědného, církevního, historického, ale i z pohledu formování národní identity - a nápisy mají nepochybně výpovědní hodnotu pro reflexi historického významu jednotlivých panovníků v první polovině 18. století, kdy panely vznikly. Na jejich základě snad možno interpretovat Alfonse I. Dobyvatele také jako mírotvorce, který během reconquisty zajistil pro nové království významnou část území; Šebestiána jako panovníka, který v boji s Maury nezemřel a je očekáván jeho návrat na trůn; Pedra II. zvaného též Mírumilovný, jelikož roku 1668 uzavřel mír se Španělskem a stvrdil tak právoplatnost Bragançů na portugalském trůně znovu vydobytém Janem IV., a jistě oblíbenější než jeho excentrický bratr Alfons VI. A konečně Jan V., absolutistický panovník zpodoběný krátce po nástupu na trůn, který soustavně usiloval o uznání portugalské suverenity papežem (a 1748 jí také dosáhl). Význačné příjmy z brazilského zlata investoval do královských, ale také církevních staveb.

Toto vše jen jako poznámka na okraj, pro případ dalšího prohlubování tématu – latinské citáty totiž odkazují nejen k biblickým textům, ale odkazují i k historickému kontextu vnímání národní historie v konkrétním okamžiku (počátek 18. stol.). Ostatně i bez jejich dešifrace se Cihlářové podařilo vystihnout podstatu výběru zobrazených panovníků a důvod nezastoupení španělských Habsburků, přestože dnešní podoba klášteře vděčí v mnohém právě architektům Filipa II. (I.), spíše než době zakladatele Alfonse I.

S kolegyní Cihlářovou se mi spolupracovalo velmi dobře, kombinace její samostatnosti s ochotou vnímat, vstřebávat a hodnotit nové impulsy bylo tvůrčí. Možná bych v úvodu a v textu explicitněji definovala termín „historicky věrohodného zpracování“ (viz abstrakt, či závěr) – jde totiž podle mého názoru o soubor různých dílčích aspektů: konkrétních historických událostí jako témat (dobyty Santarému a Lisabonu, založení klášteře), značná věrohodnost topografie zobrazovaných měst, ale potom výtvarné zobrazení architektury historicky různých epoch (předpoklad, že na vyobrazení dobytí Lisabonu 1147 je zpodoběn karmelitánský klášter, respektive kostel *Igreja do Carmo*, str. 25, neodpovídá realitě, spadá až do 14. století; ve stejné době nemohla ještě figurovat lisabonská katedrála -25- ve své pozdější podobě, byť byla v tomto roce započata její architektonická proměna z dřívější mešity). V závěru je tento problém nakonec částečně zohledněn.

Mohl Gabriel del Barco (činný do 1703) „spolupracovat“ s Manuelem da Costou (rozdíl cca 50 let) – str. 9? Nešlo spíše o pozdější zásahy? *Protireformní* architektura ? (str. 14) – spíše doby *protireformace*? Na drobnosti typu sv. *Augustinián* (21) x sv. *Augustýn* (19), na portugalskou *Estremaduru* x španělskou *Extremaduru* a některé další upozorňují přímo v textu práce, nehrají však roli v celkovém hodnocení.

Pozitivně hodnotím obrazovou přílohu (vlastní fotografie diplomantky), jež na rozdíl od většiny fotografií zveřejněných na webu zachycují ve velmi kvalitním výřezu a ve vysokém rozlišení popisované panely a neslouží tak jen k pouhé ilustraci, ale umožňují detailnější komparaci s textem práce.

Práci Kiki Cihlářové vzhledem k jejím výše uvedeným přednostem a výsledkům doporučuji k obhajobě s návrhem klasifikace **výborně**.

V Praze, 8. 6. 2018